

ครูดีที่สังคมนิยม

วารสาร สยามโกเศศ

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2552

หน้า 6

เมื่อคนมีอายุมาสังสรรค์กัน เรื่องที่ขบขันกันเป็นส่วนใหญ่ก็คือความหลัง เรื่องหนึ่งของความหลังที่เป็นประโยชน์ต่อลูกหลานก็คือ "ครูดีมีลักษณะอย่างไร?" ต่อไปนี่คือข้อสรุปจากการถกแถลงของคนสูงอายุกลุ่มหนึ่ง

ในเบื้องต้นครูที่ดีคือครูที่รักมนุษย์ มีความปรารถนาดีอย่างจริงใจต่อเด็ก ถ้าใคร ไม่มีสิ่งนี้อยู่ในหัวใจจงอยู่ให้ห่างไกลอาชีพครูให้มากที่สุด จะไปถกอะไรไฉนหรือ ประกอบกิจการ SMC's อยู่ที่ไหนก็จงทำไปเกิด ขออย่างเดียวอย่าได้มาเป็นครูเป็นอันขาด

ผู้ที่อยู่ในวงการศึกษามิว่าจะเป็นครูหรือผู้บริหาร ล้วนอยู่ในกิจกรรมของการสร้างคุณค่า (value creation) ด้วยกันทั้งนั้น สร้างคุณค่าให้แก่เด็ก ให้แก่ชุมชนและสังคม ไม่เว้นแม้แต่สร้างคุณค่าให้ตัวครูและผู้บริหารเอง เพราะการศึกษาที่สร้างขึ้นมานั้นมีผลกว้างไกล มีอานุภาพอย่างมหาศาล เพราะสามารถส่งผลกระทบต่อด้านบวกไปยังผู้อยู่รอบข้างทั้งหมด

ถ้าครูไม่มีความปรารถนาดีต่อมนุษย์โลกและต่อเด็กนักเรียนที่ก้มบึ้งหัวใจแล้ว งานที่ทำในแต่ละวันก็จะเป็นไปอย่างซังกะตาย ไม่มีชีวิตชีวา ครูไม่เห็นว่างานที่ตนเองกระทำนั้นมีคุณค่าและคงไม่เห็นชีวิตตนเองนั้นมีคุณค่า

ประการที่สอง ครูที่ดีเฝ้าหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เมื่อไม่แน่ใจในเรื่องที่สอนก็ชวนช่วยหาความรู้จนชัดเจนเพื่อนำไปสอนเด็ก ไม่มีใครรู้ทุกเรื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะปัจจุบันที่องค์ความรู้กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ครูที่หยุดนิ่งก็มีแต่ครูที่ขาดลมหายใจหรือตายแล้วเท่านั้น

ประการที่สาม ครูที่ดีเป็นผู้มีหลักการในการครองชีวิตที่ดี เป็นตัวอย่างแห่งคุณธรรม มีหลักเกณฑ์ในการดำเนิน

ชีวิตและมีมาตรฐานของเกณฑ์การวัดผลซึ่งคงที่คงวาเด็กนักเรียนภูมิใจที่ได้คนเช่นนี้มาเป็นครู ก็สิบปีผ่านไปนึกถึงขึ้นมาครั้งใดก็มีแต่ความชื่นชมและสำนึกในพระคุณ

ในปัจจุบันในงานสังสรรค์ของศิษย์โรงเรียนเดียวกันเหล่าศิษย์จะไม่รีรอในการกล่าวนิทานครูที่ไม่ดี คำทนายอย่างเป็นมิตรร่วมกันของผู้สังสรรค์ และครูที่ดีก็จะมี การพูดถึงอย่างนับถือรักใคร่ เพราะครูเหล่านั้นนั่งอยู่ในหัวใจของเขาเสมอ

ประการที่สี่ ครูที่ดีเป็นธรรมเสมอหน้า ใส่ใจและให้ความรู้เด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าศิษย์จะเก่งหรือไม่เก่ง ศิษย์รวยหรือจน สวยหรือไม่สวย เป็นลูกหลานของครูร่วมโรงเรียนหรือไม่ได้เป็น นั่งแถวหน้าหรือแถวหลัง เป็นชายหรือหญิง ฯลฯ ไม่เลือกที่รักมักที่ชังอย่างมีอคติเพราะเหตุผลใดเหตุผลหนึ่ง

ประการที่ห้า ครูที่ดีมี "องค์ประกอบ" ของความเป็นครูที่ดีคือเป็นมิตรกับเด็ก เด็กถือว่า "พูดจารู้เรื่อง" มีเหตุผล ไม่เจ้าอารมณ์ ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ครูมีความสามารถทำให้เด็กเกิดความไว้วางใจจนเกิดการ เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสิ่งหลังนี้เป็นปัจจัยสำคัญมาก เพราะจะทำให้สามารถควบคุมชั้นเรียน ซึ่งเป็นความสามารถที่จำเป็นอย่างยิ่งของความเป็นผู้นำ กระบวนการเรียนรู้

ประการที่หก ครูที่ดีเป็นผู้สร้างบรรยากาศและเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ของเด็กซึ่งสำคัญกว่าการสอน หากเด็กเกิดความอยากรู้อยากเห็น ศรัทธาในการมีความรู้แล้ว เด็กจะสามารถไขว่คว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างไม่รู้จักจบ การเรียนรู้เป็นการฝึกฝนให้รู้จักหาหนทางต่อสู้อุปสรรค ฝึกฝนทักษะการคิด ฯลฯ

ตัวอย่างอันหนึ่งคือเรื่องการสอนให้เด็กว่ายน้ำเป็น ถ้าครูสอนอย่างเดียวไม่ว่าในชั้นเรียนหรือในสระน้ำ เด็กก็ไม่มีวันว่ายน้ำเป็น แต่ถ้าเด็กได้เรียนรู้เองจากการปฏิบัติ ต้องหายใจเอาน้ำเข้าไปจนแทบจมน้ำ ตกใจกลัวจมน้ำบ้าง รู้จักดัดแปลงหาวิธีที่เหมาะสมกับตนเอง ฯลฯ ก็จะมี

ว่ายาเป็นในที่สุด ดังนั้น ครูที่ดีต้อง "สอนน้อยๆ และให้เรียนรู้มากๆ"

ประการที่เจ็ด ครูที่ดีมิได้เป็นเพียงครูที่มีความรู้ดี ตั้งใจสอน เสียงดังฟังชัด จนอาจเรียกได้ว่าสอนหนังสือดีเท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้ช่วยๆ กระตุ้นให้เด็กคิด เด็กฝัน มีความทะเยอทะยาน ใฝ่ดี มีความคิดในเรื่องเข็มทิศศีลธรรม (คิดเองได้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก) ศรัทธาในการดำเนินชีวิตตามครรลองประชาธิปไตย (เคารพมนุษย์และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง) ฯลฯ

และในปัจจุบันจำเป็นต้องส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกความเป็นผู้นำ ตลอดจนมีความคิดริเริ่มอีกด้วย

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะบางประการในการส่งเสริมกระบวนการคิดเป็นและการมีความคิดริเริ่มของเด็กๆ ดังที่เคยเห็นมา ดังนี้

(ก) การออกไปทัศนศึกษาออกสถานที่และให้เด็กเขียนรายงานเรื่องที่ไปมานั้นไม่เป็นประโยชน์เพราะเด็กก็ไปดาวน์โหลดข้อมูลสถานที่จากเว็บไซต์ และครูก็อาจไม่ได้อ่านด้วยซ้ำ ทำหรือไม่ให้เด็กเขียนรายงานสั้นๆ ตอบคำถามว่า เหตุใดสถานที่ไปมาจึงสำคัญ? เหตุใดเด็กจึงควรให้ความสนใจกับสิ่งที่แสดงอยู่ในสถานที่ไปดูมา? ชุมชนควรมีบทบาทในการช่วยรักษาพิพิธภัณฑ์ที่ไปมาอย่างไร? สรุปก็คือควรระดมให้คำถาม ทำไม่? อย่างไร? มากกว่าคำถาม อะไร? เพราะเด็กจะต้องคิดเอง เนื่องจากไม่มีคำตอบสำเร็จรูป

(ข) การร้องเพลงชาติทุกวันหน้าเสาธงและครูใหญ่ยืนพูดอบรม (มักพูดยาวและบ่อยครั้งคือการบ่น) โดยเด็กยืนกลางแตรร้อนทุกวันนั้นน่าเบื่อหน่าย เด็กก็ไม่ค่อยฟัง หลายโรงเรียนนั้นเป็นเหตุการณ์ที่ขาดนวัตกรรมและไม่มี ความหมายนักในสายตาเด็ก ทำไม่ไม่ให้เด็กแต่ละห้อง ผลัดกันมาเล่นดนตรีและร้องเพลงชาติหรือประสานเสียง ในแนวที่เขาอยากทำและเห็นว่าเหมาะสม เขาจะได้รู้จัก ร่วมกันคิด ทุกคนก็จะคอยดูว่าอีกห้องเขาทำอย่างไร สนุกสนาน และเป็นการสร้างโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ ความสำคัญของการมีเพลงชาติ และเรื่องต่างๆ ที่โยงถึงความเป็นชาติอีกด้วย

(ค) ในโอกาสหน้าเสาธงตอนแปดโมงเช้าเช่นนี้ ส่วนหนึ่งของเวลาน่าจะมอบให้เด็กได้ผลัดกันขึ้นมาพูดในเรื่องที่เขาเห็นว่าเหมาะสม ครูใหญ่อาจมอบหัวข้อกว้างๆ ให้เขาไปคิดกันเองว่าจะพูดเรื่องอะไร ซึ่งโอกาสนี้จะสร้างความ

เชื่อมั่นการรู้จักคิดวิเคราะห์ การได้มาซึ่งข้อยุติจากการประชุมเลือกคนและสิ่งที่ควรพูด ฯลฯ ให้แก่มวลเด็ก

ในหลายกรณีผู้เขียนคิดว่าเด็กอาจทำได้เป็นเรื่องเป็นราว และน่าฟังกว่าครูพูดเองด้วยซ้ำ

ครูส่วนใหญ่อยากเป็นครูที่ดีมีลักษณะดังข้างต้นด้วยกันทั้งนั้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มีเกิดขึ้นก็คือได้แต่รับฟังแต่นำไปปฏิบัติเพราะเคยชินกับสิ่งที่เคยปฏิบัติมาตลอดชีวิตหวังในใจลึกๆ ว่าถึงจะทำอย่างที่เคยทำมาแต่ผลก็จะดีกว่าเดิม แต่ถ้ามันไม่เกิดขึ้นจริงก็ไม่มีผลต่อตนเองในทางลบมากมายแต่อย่างไรภายใต้บริบทของการบริหารงานบุคคลในปัจจุบัน

เฉพาะผู้ที่คิดได้เท่านั้นว่าหากตนเองยังคงทำอะไรไม่แตกต่างไปจากเดิม ผลที่เกิดขึ้นในอนาคตก็เหมือนเดิมอย่างแน่นอน ถ้าต้องการการเปลี่ยนแปลงในอนาคตสิ่งที่ทำในปัจจุบันก็ต้องผิดไปจากเดิม

ครูทรงอำนาจอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมผ่านอิทธิพลที่มีต่อเด็กซึ่งจะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตอันใกล้

ความรับผิดชอบต่อการมีพลานาภาพนี้จึงเป็นสิ่งซึ่งสังคมคาดหวังมากจากครูทุกคน